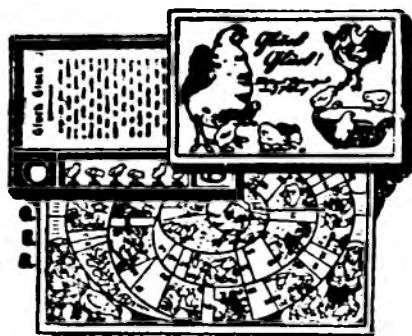

MALI ISTRANIN

Manning
1931

Lijepa igračke

kao i hiljade vrsti druge robe nađete

u glavnom katalogu

Kastner i Öhlera

Zagreb, Ilica 4

koga dobivaju čitatelji „Malog Istranina” izvan Zagreba **besplatno**

SUZE ISTRE u drugom izdanju

Dosljedni svom tečno zaertanom programu, da širimo kult Istre sirotice među ovdješnjim narodom, a napose među mladim naraštajem, mi smo pod konac 1931. pokrenuli »Istarsku knjižnicu« s ciljem, da uz »Mali Istranin« rasturimo u ovaj narod i po koju dobru knjigu, koja radi o Istri. Kao prvi svezak »Istarske knjižnice« izdali smo »Suze Istre« krasnu zbirku pjesmica i priča za mladež od našeg uvaženog omladinskog pisca gosp. Josipa A. Kraljića.

Iako smo bili uvjereni, da će knjiga biti lijepo primljena nijesmo ipak očekivali toliki uspjeh. Knjiga je izašla nešto pred Božićem, a koncem siječnja nije više bilo niti jednoga komada. Prva je naklada od 3000 komada u tili čas razgrabljena.

Dosada nijesmo htjeli o knjizi pisati, da nam se ne bi kazalo, da hvalimo sami svoja izdanja. Ali su zato sve novine dale svoje sud: knjiga je izvanredna. »Obzor«, »Pučka Prosvjeta«, »Istra« ne mogu se dosta nahvaliti ove lijepe knjige, a da »Narodne novine« koje su joj posvetile čitavi jedan podlistak ni ne spominjemo. Jednom riječi: knjiga bez koje niti jedan prijatelj naše Istre ne bi smio biti, knjiga koju svaki roditelj mora da pruži svom djetetu kao najljepši dar. Puna je plemenitih čuvstava i osjećaja.

Da zadovoljimo sve, koji je opetovano traže i naručuju mi smo ovih dana doštampali drugo izdanje dakle daljnje 2000 kom. tako da je svaki onaj koji je dosad nije dobio može odmah naručiti.

Knjiga je krasno opremljena s lijepom naslovnom slikom, bogato ilustrirana, imade preko 100 stranica najbiranijeg sadržaja, a cijena joj je samo 6.— Dinara. Naručuje se kod Uprave »Malog Istranina«, Zagreb, Boškovićeva ul. 20.

MALI ISTRANIN

GOD. III. ZAGREB, TRAVANJ ŠKOL. GOD. 1931./32. BR. 8.

Istarska zemlja

Služili su u istom selu. Dragutin kao pastir kod seoskog glavarara, a Ivan kao pomoćnik kod trgovca Dvoranića. Tu su već dva mjeseca pa ih cijelo selo znade kao marijive i valjane dječake. I ljube ih, susreću i tješe kao djecu poštenih i nesretnih roditelja, kojima je sve pošlo na bubanj za nekoliko stotina lira. Tako njima a tako i drugima. Seljani ne mogoše pregorjeti toliku nepravdu pa se opreše vlastima i dospješe u tamnicu, a djeca im se razbjegoše kud koji. Dragutin i Ivan uputiše zajedno. I kad je jedne noći pljuštala kiša, izmakoše sretno oku straže i predoše sretno granicu. Bosi i gotovo goli potucaše se od sela do sela moleći svuda da ih prime u službu. Mnogi ih protjeraše ne znajući ni ko su ni što su. Al kad su u trećem selu ispričali trgovcu Dvoraniću svoje jade i nevolje i kad proplakaše na njegovu pragu, onako bijedni i gladni, za svojim roditeljima, koje neće možda već nikada vidjeti, svi su seljani bili pripravnii da ih prime pod svoj krov.

— Za bijedne Istrane mora da bude kora hljeba! — razlagao seoski glavar sakupljenim seljanima. — Tu mora da razgalimo naše duše i da pomognemo djeci naše nevoljne braće.

Ova ljubav seljana bila je djeci melem na ojadelu dušu. Bol za roditeljima i za rođenom grudom nije doduše iščezla, al se je bar na časove pritajivala u njihovim dušama, što se je stalo polako i odrazivati na njihovim ljepušastim licima. Ono upadno bljedilo, u kojemu su bile kod dolaska duboko uronjene njihove crne zaplakane oči, protkivalo je sada na mahove lako rumenilo u lakom titranju svježine i života. Ali kad bi pao prvi mrak, a sa zvonika zazvonila zvona, vraćala bi se i opet u njihove duše sva ona tjeskoba i sva ona bol za izgubljenim krajem, za roditeljima, za selom i morem, koje im je pripjevalo kad bi spokojno legnuli u svoje tople krevete, nad kojima bi se nadvijale njihove dobre majke. Glas zvona prodirao im u grudi i ulazio duboko u njihove mlade duše, koje su bile odnjihane pjesmom i zvonjavom njihovih dragih seoskih zvonova. U takvim časovima suze bi i opet navirale na oči i padale im na dršćuće ručice sklopljeno na molitvu za njihove mile i drage, za njihovu lijepu Istru. A kad bi zvona zamuknula, a seljani posjeli u razgovoru pred kućom ili pod lipom pokraj crkve, odlazili bi mali Istrani i podalje od sela i sjedali na obalu, otkud se je vidjela Učka, a pod njom rasvijetljeno Volosko, Opatija i Lovran. Skučeni u kutiću pod stijenom posmatrali bi dugo one guste redoye svijeća nanizane uz tihe obale usnuta mora. Samo katkada pogledavali bi se tužno i duboko uzdisali, a onda i opet okretali oči na svoju Učku i na

sve ono, što se je pod njom prelijevalo. I sve što bi dalje gledali, bivalo im teže pri duši i neka neodoljiva želja morila ih, da pohite tamo, da kleknu na tlo svojih otaca i djedova i da se do sita naplaću.

Sve češći večernji boraveci na žalu urodili su u srcima malih bje-gunaca zavjetom, da će pošto poto još bar jedanput u svoju ljubljenu zemlju, da je vide iz bliza i da čuju svoja mila zvana. Tu svoju namisao krili su duboko u svojoj duši i samo čekali čas da je ostvare.

Jedne tihe zimske noći, kad se more poslije žestoke bure i opet smirilo, a u selu već sve spavalo, ošuljaše se dječaci iz svojih stanova i uputiše k obali. Na obali poskočiše u čamac i zaveslaše u široko more. Čamac je isprva rezo vodu ko da kliže po glatkom zrcalu, al kad se već odalečio nekoliko milja a prvi mu valovi stali zapljuskivati pramac, popustiše i nejake mišice malih mornara i brodica se jedva micala. A do istarskog kopna još nekoliko dugih milja! Dječaci se preplašise. Što će biti od njih ako ih mišice izdadu. More će ih progutati ili ih ponijeti bogzna kuda, a oni će se smrznut na pučini, daleko od sela njihovih dobrotvora i svoje drage Istre,

— Ivane! — ogласi se odjednom Dragutin spustivši vesla i zagledavši se zabrinuto u svojega druga.

— Govori Dragutine! — izmucua Ivan hućuć u svoje ozeble ručice.

— Možeš li jošte?

— Počinimo časak, a onda ćemo nastaviti.

— Istra nije već daleko. Eno razabiru se već i kuće.

— Da, da...

— Ne smijemo sustati. Skupimo svu svoju snagu dok vjetar ne pojača.

— Da, vozimo, Dragutine, vozimo! — klikne dječak kao da se preporodio. I zasječe veslom duboko u nemirno more.

Čamac je i opet smjelije rezao valove i udaljivao se sve više i više dok ga konačno posvema nestane u gustoj tami ispod istarske obale.

Seoski glavar i Dvoranić uzalud su tražili male Istrane. Nigdje im ni traga ni glasa. Seljani se razidoše na sve strane zavirujuć i propitkivajuć se svuda o njima, ali sve uzalud. Niko ih nije vidio niti što o njima znade. Progutala ih noć...

Istom kad je ribar Pere jednoga dana opazio, da mu je nestalo čamca, bilo je svima jasno, da su se djeca nekud odvezla i našla sigurnu smrt u hladnim dubinama Riječkoga Zatona.

Dani su prolazili. U selu bivalo sve tužnije. Niko već nije sumnjao da su djeca zauvijek izgubljena. Za ognjištem se vodili samo tužni razgovori i molile molitve za upokoj duša malih utopljenika.

Seoski glavar i trgovac Dvoranić bili su najtužniji, ko da su izgubili svoju rođenu djecu. I kad bi unoćilo, užigali bi žižak pred Bogorodičnim likom namijenjen dušama svojih dobrih šticenika.

Osvanuo svjetao dan Vodokršća. Sunce se diglo i već rano mamilo i okupljalo seljane na zaravanku pod starom seoskom lipom. Zvona zazvonjela prvi, drugi pa i treći put. Pred crkvom poredala se duga povorka. Na čelu joj svećenik a odmah do njega seoski glavar, Dvoranić i drugi viđeniji seljani. Kad naposljetku zaslaviše sva zvona, krene ophod kroz selo veličajuć blagdan molitvom i pjesmom. Nakraj sela zaokrene nizbrdo i uputi k obali. More bilo je tiho i glatko poput zrcala. Galebovi dolazili iz daleke pučine i sjedali na sure stijene ili veselo kružili nad stotinama seljana, koji su na žalu pobožno slušali molitve i dušom pratili blagoslov mora, što ga je ovaj puta izgovarao stari župnik nekud tišim i tronutijim glasom. Seoski si je glavar kradom otirao suze, dok je Dvoranić nijemo piljio u daljine ko da traži na pučini svoju izgubljenu sreću.

Kad je molitva svršila, poviče netko iz mnoštva: — Eno ladice! Moja je! Poznam je po bijelim veslima!

Svi se okrenuše prema onoj strani, gdje se je visoko na stijeni uspravio ribar Pere pokazujuć na pučinu otkud je dolazio čamac i približavao se obali.

— Oni su!... To je moj čamac! — kliktao dalje stari ribar smiješeci se zadovoljno i mašući rukama prema čamcu.

Ljudi se uskomešase i potrčase na poviša mjesta, da bolje vide.

— Jest, oni su! — oglasi se odjednom Dvoranić. — Moje me oko ne vara... Dvojica su u čamcu... Djeca su, vidi se posvema dobro.

I dok su seljani živo međusobno razgovarali i veselili se dolasku malih Istrana, približavao se čamac sve više i više dok nije naposljetku pristao uz obalu zavezavši smjelo pramcem u mulj i pijesak.

— Živjeli! — zaori na žalu iz stotine grla. — Živjeli maleni Istrani! Živjela Istra!

— Djeco! — zaplače seoski glavar, kad je ugledao u čamcu Dragutina i Ivana vedre i zdrave. — Kud vas je voda ponijela!...

— Bili smo u Istri! — oglase se veselo djeca... Sad nam je lakše... Vidjeli smo sve one naše drage staze i puteljke, crkvicu, zvonik sa crvenim vrškom, a onda lipu, staroga popa Marka i...

— I roditelje drage! — prekine ih Dvoranić.

Djeca zašutješe, a iz očnica im izviraše debele suze klizuć jedna za drugom niz probedela lica.

— Niste ih vidjeli? — nastavi trgovac približavajuć se čameu.

— Što nam to nosite? zapita načelnik začuđeno posmatrajući vrećice, što su ih djeca iznijela iz čamea.

— Ovo je zemlja... zemlja iz naše drage Istre!... Donijeli smo je, da bude uvijek uz nas... Biće nam uz nju lakše! — odvrati dršćućim glasom Dragutin zagledavši se tužno u vrećice, što su ležale do njegovih i Ivanovih nogu.

Seljani zadrhtaše, a oči im se okupaše u suzama, koje su kapale na vrećice i kvasile suhu istarsku zemlju...

Stari župnik, koji je do tada stajao ko ukopan usred žala, približi se djeci, a onda poklekne do vrećica i pokropivši ih blagoslovljenom vodom, progovori kroz plač:

»Zemljo naša, zemljo sveta! Svevišnji nek Ti bude milostiv i blagoslov njegov neka siđe vrhu Tebe, da prokliješ znom i porineš klicom sreće i slobode, da procvateš cvijetom i urodiš plodom obasjalim i ožarenim suncem... Zemljo sveta, zemljo naša! Budi u selu našem biser, budi ukras i kruna srcu našem, budi zavjet sviju na, da ćemo na Tebe uvijek misliti i za Tebe uvijek raditi.

Seljani, koji do tada klecaše po cijelom žalu, poustajaše i prilazeć svećeniku kropišć blagoslovljenom vodom vrećice omaštene vrelom krvi iz izranjenih ručica malih Istrana....

Naveče usnuše Dragutin i Ivan spokojno pod krovovima svojih dobrotvora nagnuvši svoje lijepe glavice na punane vrećice — blagoslovljene istarske zemlje.....

Josip A. Kraljić.

Prognanici

Preko čitavoga dvorista bila je protegnuta dugačka žica. Po njoj je Šaro vukao svoj lanac za koji je bio privezan. Noću je čuvao našu kuću sazidanu iz teškoga sivoga kamenja. Lajao je na svakoga ko bi joj se noću približio... Danju je đrijemao u svojoj maloj kućici iza naše kuće... Dobri naš Šaro... Kada smo se vraćali iz škole uzeli bi ga u svoju sredinu i gladili bi njegovu tvrdu dlaku...

Kraj kuće je osjetio nekoga tudinea. Zarečao je. Pokazao mu svoje oštre bijele zube...

Majka je naša odijelca vezala u svežanj. Bila je tužna. Vidio sam, kako su joj se dvije suze skotrljale na one krpe. Pala je na zemlju kraj njih. Urinula je u te naše opraviče svoju sijedu kosu i zajecala... Otac je stajao kraj nje uspravan. Visok. Drhtale su mu usne.

Majko!... Reci, zašto plačeš, majčice...!

Primila je u naručaj svoju malu sestriću. Poljubila je njenu zlaćanu kosu, a puna joj lišća nakvasila krupnim suzama...

Majko...! Majčice...!

Dijete moje, ova siva kuća nije više naša. Ovo dvorište nije više naše...

Oduzeše nam sve.

U marvinskom vagonu smo smjestili malu peć. Otac je poljubio teške kameno uglove naše kuće. Fijuknula je lokomotiva i trgnula nas smjesta. Majka je plakala u jednome uglu... I naš Šaro je bio uz nas. Sjedili smo kod vratiju vagona. Gledali smo za našom sivom kućom. Ona nam je polako nestajala iza obzorja. Još se je vidio samo vršak bijeloga, velikoga dimnjaka na njoj. Kada nam je i ona nestala s vidika, Šaro je zalajao: »vau, vau«. Pogledao je nas i opet zalajao: »vau, vau.... —«

»Vau, vau.... Kuda to idemo? Zašto ostavljamo našu rodnu grudu?«

— Šuti Šaro! Ti ne možeš to razumjeti.

»Vau, vau...! Tudinici mogu da me ustrijele. Ta ja sam samo kuštravo pseto..., ali ja ću im još jedanputa pokazati svoje velike, bijele zube... Vau! »To je bio njegov »zbogom!«...»

Iskočio je iz vagona. Skotrljao se u jarak kraj željeznice. Vlak je odjurio. Nijesmo mogli vidjeti je li ustao iz nje...

Naš dobri, dragi Šaro ostao je u Istri. —

Bednja.

Vladoje Rovinjski.

Motovunska šumo

Vl. Nazor

Uglazbio: Ivan Matetić.

Mo-to vun-ska šu-mo, Ti ze-le-no mo-re
U te-bi nam vi-le

Gra-de čar-ne dvo-re, Gra-de čar-ne dvo-re.

2. Stupovi su debla
Visokih hrastova.
Po njim bršljan plazi
Do zelen krovova.	5. Motovunska šumo.
Ti zeleno more,
Otvori mi mladom
Svoje čarne dvore.
3. Mirna k moru teče
Hladana i tija.
Bljeska. vijuga se
Ko srebrna zmiija.	6. Po njim éu u proljet
Ko po hranu stupat,
Kad ljeto ugrije.
U r'jeci se kupat.
4. Na gromači ptica
Skladnu pjesmu slaže.
Po travici pčele
Pelud i sok traže.	7. Skakat éu po tebi
Ko po zelen raju.
L'jepa diko naša.
Motovunski gaju. —

OPASKA! Nepregledna motovunska šuma. kojom protječe rijeka Mirna. besumnje je jedna od najčarobnijih ljepota naše Istre. To je postojbina diva-junaka Velog Jože, koji je u njoj krčio stoljetne hrastove.

Gledajući je i šeućinjome veliki naš pjesnik Nazor nije mogao. a da joj ne ispjeva ovu lijepu pjesmu, koju je naš prijatelj g. Matetić za nas evo i uglazbio.

Sjeti se svakom prilikom

„MALOG ISTRANINA“

Daruj koliko možeš u fond!

Lijepa naša Istra

Kao brižna kvočka sitne piliće tako je visoka Učka gora zakriliła bijela sela i zaselke pod sobom, da ih čuva od zime, nevremena i svake nepogode. Zato i rastu u zatišju najljepše južne biljke, cvatu bademi zelene se paome, šušti granje lovorovo.

LIJEPA NAŠA ISTR: Paomingaj u Opatiji

Pogledajte ovaj gaj paoma. U prvi ste mah jamačno pomislili, da je to negdje u Tunisu ili Alžiru, gdje vazda žarko sunce grije pješčanu zemlju. Ne, to je gaj podno Učke u Opatiji našoj. Zar nije lijepo ovdje? Nijeste li zaželjeli da se poigrate u sjeni ovih paoma? Jeste, znani!

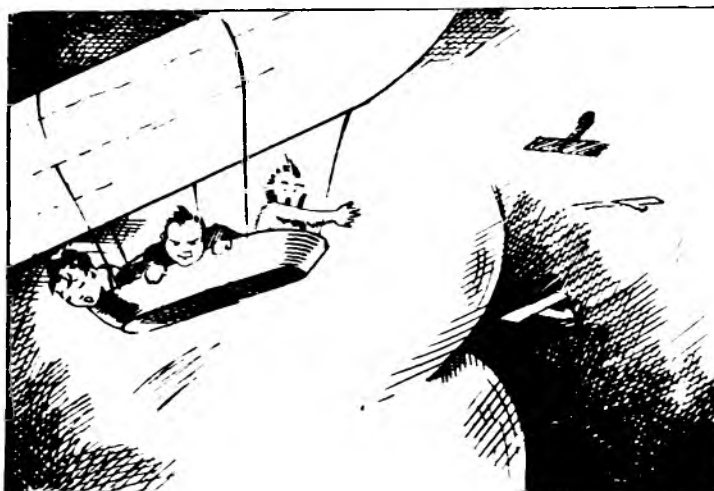
A tako, kao ovdje niže se sve jedan za drugim gaj za gajem, kao i rekraasan zeleni vijenac svuda uz more oko cijele Istre.

Najveća je muka bila Kinezima ta, što nijesu imali dobrih zrakoplovaca. Japanci su imali mnogo zrakoplova, kojima su oblijetali kineske položaje i sipali iz njih bombe, a Kinezi, iako su imali dobrih aeroplana i izvidničkih balona, nijesu se mogli njima poslužiti jer nijesu imali izvježbanih pilota.

Bilo je zato dvostruko njihovo veselje, kad su im Jožić i Klok ispričali, kako su se ono nedavno odvezli zrakoplovom iz Zagreba u Istru i kako su se nekim profesorskim kišobranom poslužili kao padobranom.

»Takvih nam prijatelja treba« uskliknuo je veselo general Feng i odmah zamolio:

»Evo vam na raspolaganje jedan zrakoplov, dignite se u vis i pregledajte japanske položaje, što rade i na što se spremaju, da nas ne bi iznenadili.«

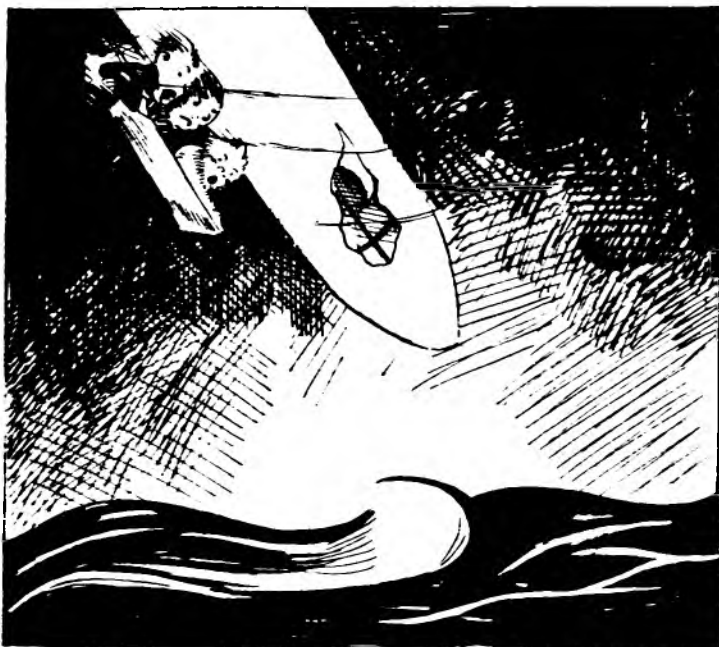
»Ja bih želio da podje s nama u zrak i naš tumač Bepo Crvić, da nam bude pri ruci. S njime ćemo se moći najbolje sporazumiti«, rekao je Jožić, a general odmah pristade. I tako se naša tri junaka, popeše u ladjicu zrakoplova, zakrenuše nekom polugom i u čas zaploviše nebu pod oblake.

Veličanstveno je bilo i prekrasno ploviti ovako u udobnoj ladjići izmedju neba i zemlje. I bili bi lijepo izvršili svoju zadaću, kad bi Japanci spavali. Ali japanski letači čim su vidjeli kako se diže kineski zrakoplov, digoše se aeroplanima u zrak pa udri na njih. Mašinske su puške stale sipati vatru, a taneta su zapjevala čudnu pjesmu zujeći oko ušiju naših junaka.

»Okreći kormilo!« krikne Bepo Crvić i dohvati kormilo a zrakoplov jurne u protivnom smjeru dolje nekud prema jugu, silnom brzinom.

»Padamo« zaviče uto Jožić.« »Taneta su nam pokosila nekoliko konopaca.«

Zaista ladjića se naherila, jer su je još samo dva konopca slabo držala.

Klok je to opazio i u tren se oka pope do trupine zrakoplova, dohvati potrgane konopce i silnom ih brzinom poveza opet za ladjiću.

»A sada punom parom natrag« reče Jožić. »Svaka čast Kinezima i njihovoj borbi za slobodu, ali mi volimo u prvom redu Istru, pa čuvajmo za nju svoje ruse glave.«

Odloži dalekozor, prihvati kormilo u ruke i oni odjedriše. Japanski su aeroplani daleko zaostali, a uskoro im nestade s vidika i Kine i Kineza. Zaploviše nad širokim oceanom.

Letjeli su tako i letjeli cijelo popodne do noći. Sunce bijaše utonulo u more. Obavio ih sa svih strana mrak, jedino je mjesec nešto svijetlio.

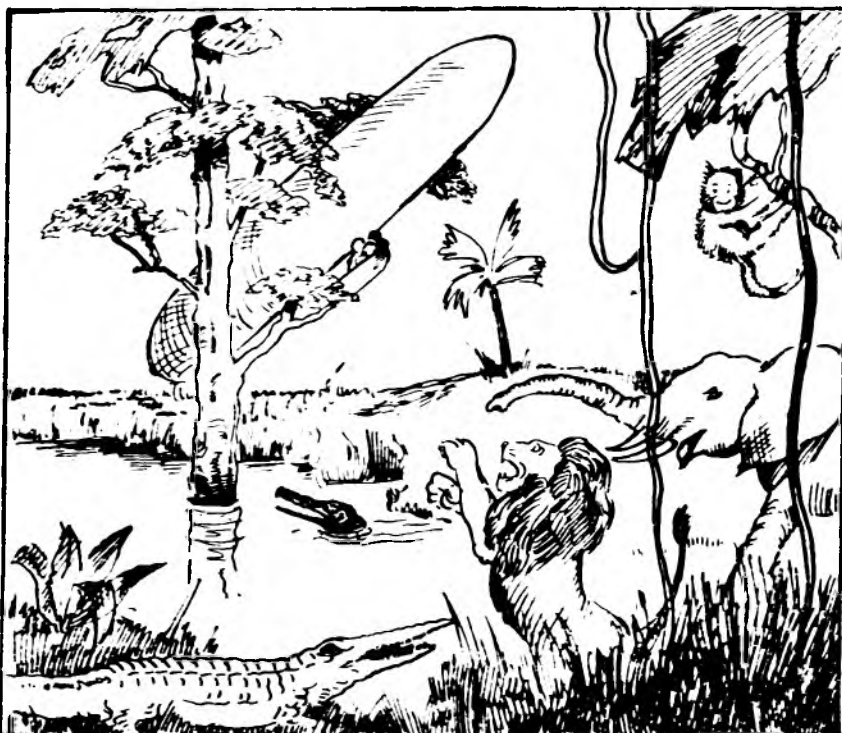
»U ime Božje, kud puklo da puklo, legnimo mi spavati a zrakoplov nek leti kud hoće«, reče Jožić, raširi nekakav pokrivač i protegne se na dnu ladjiće. Za njim ne htjedoše zaostati ni Bepo Crvić ni majmun Klok, nego se i oni stisnuše pod pokrivačem i slatko usnuše. A dotle je zrakoplov plovio nebeskom pučinom...

Nekakav zvjezdoznamac nemajući drugog posla popeo se na zvjezdarnicu i stao kroz ogromni dalekozor istraživati zvijezde.

Kad li najednom ga neko čudo na nebu nemalo iznenadi. Potpuna pomrčina mjeseca. Što to ima da znači? Potraži stare knjige, ne bi li u njima našao nešto zapisana o toj pomrčini, no ne nadje ništa.

Prihvati opet durbin i pogleda bolje, a to ugleda ogroman jedan zrakoplov, koji mu je zakrilo vidik.

»O čekaj ti, nevaljanče,« rasrdi se, »pokazat ću ja tebi, kako se zavarava zvjezdoznance«. Pograbi pušku izleti na krov zvjezdarnice i opali nekoliko hitaca u zrakoplov... Pogodio ga!

Pssss... pssss... stao je pištati plin izlazeći svom snagom iz rupe na zrakoplovu.

Prvi se probudi Klok, jer to je bio kako ste mogli i sami znati. zrakoplov naših junaka. Odmah je uočio opasnost i prodrma Jožića.

»Na noge!« krikne Jožić, padamo silnom brzinom. Udarimo li o zemlju smrvit ćemo se u prah i pepeo.

Bepo Crvić skoči protrlja oči, ali nije vidio ništa. Noć. Osjećalo se samo kako zrakoplov strahovitom brzinom pada...

Pšššš... bums! začuje se najednom ko da je ispaljen top. Zrakoplov je tresnuo u nešto tvrda, ali nije udario o zemlju. Što li je to? Zakvaćio se o nekakovo ogromno stablo, zapleo se među granje i sav se razderao. Plin je prsnuo žviždajući kao stotinu sirena.

Bijahu spašeni. Pali su u nekakvu prašumu i ostali visjeti među granjem...

Prijatelji Malog Istranina

S ponosom gledamo nepreglednu jednu vojsku za sobom. Požrtvovnu, oduševljenu punu zanosa. Na hiljade i hiljade sitnih plamićaka, koji stopljeni svi u jedno, tvore gorostasni plameni val. Plameni val ljubavi do roda i Domovine, a navlastito do naše drage Istre sirotice.

To je vojska naših malih prijatelja, onih, koji će sutra ponijeti na svojim ramenima sudbinu i budućnost svega naroda našeg, pa i onoga u Istri. Ta nam vojska mnogo obećaje, ona je danas, kad je sve staro zatajilo, jedina uzdanica naša sva naša vjera.

Čitajući ona nebrojena pisma, koja nam svakog dana stizavaju, vraćamo se duhom u ona vremena pred ratom, kad se u svakoj gostioni, u svakom domu za svake slave, spominjalo Istru i sabiralo za njezine škole. Kad su djeca u školama otkidala od ustiju novčić po novčić, uskraćujući sebi i onu jedinu zemlju za odmora, samo da je pošalju nama, za našu Istru.

Vraćaju se ta vremena. Bijahu i potrebna. Jer je Istra naša danas te ljubavi potrebija nego li je ikada u svojoj povijesti bila.

Grudi nam se šire gledajući u duhu tu divnu malu vojsku. Ne čujete li njezine poklike? Ne dopiru li vam do ušiju kristalni zvuci tisuća i tisuća djetinjih gróca, koja pjevaju ko da biserje trune:

Sliku milu Istre naše
ja u srcu nosim svom...

Dodžite, prelistajte pisma, koja mi ljubomorno čuvamo kao najdragocijenije dokumente naših dana. A ima ih na tisuće... Evo:

O, Istrani mali,
Mila braćo naša
Mnogo na vas misle
Amo braća vaša...
Sve boli i patnje
Što vas tište mlade
Tu na rodnoj grudi
Svatko od nas znade...

Tako nam pjeva mala Jelka Ercegović, učenica osnovne škole u Trogiru. A ne manje ganutljivo pripjeva joj drugarica Jakica Bilić učenica III. razreda osnovne škole, dakle dijete od osam devet godina.

Ili što bi da pročitate pismo sina Bosne ponosne malog Hikmeta Pipića, koji kaže, da svaki broj našeg lista po nekoliko puta pročitati i svaki mu puta oči zaplaču, a srce zakrvari nad sudbinom njegove male

istarske braće . . . Moli nek ih pozdravimo i zamolimo ih da budu strpljevi. I završava: »nijesam mogao sreću odoljeti, a da vam ovo ne pišem. Osjećao sam neiskazanu potrebu, da vam otkrijem svoje osjećaje. izlijem pred vas svoje srce . . . «

Braćo, to nijesu puste fraze, prazne riječi. Dijete od devet godina, kao što je ovaj naš mali Hikmet ne može još poznati banalnih fraza. Iz njega govori srce . . .

I tisuće ovakvih. Ili slušajte ovaj list:

»Poslali smo danas u fond »MALOG ISTRANINA« Din. 66.—, koje smo sakupile među učenicima i učenicama IV. razr. osnovne škole u Našicama. MALI nam je ISTRANIN neobično omilio i svi ga rado čitamo. pa ćemo nastojati još kadgod ponešto sakupiti, da bi se list održao. povećao i proširio . . . Darovali su:

Petrović Jelisava 6.—; Vais Dragica 6.—; Skokić Ivana 4.50; Stein Magda 6.—; Stanka Kašuba 3.—; Hendrih Josipa 6.—; Gjanić Antonija 2.—; Kruno Hadžija 31.—; Zoran Albini 1.—; Stanić Mirko 2.—; Penčik Marija 3.—; Pavlović Gjuro 1.50; Lukačić Ivan 1.—; Marinić Ivan 2.—; Salzberger Vlado 1.—; Čeme Katicea 2.—; Arneri Slavko 2.—; Matijević Marijan 2.—; Maler Stjepan 1.—; Kezerle Marija 1.—.

Potpisane učenice IV. razreda: **Kašuba Stanka, Skokić Ivana, Petrović Jelisava.**

To su primjeri kako valja raditi.

Nadalje su darovali u fond našega lista:

Din. 200.— Vlado Vabić, učenik, Osijek;

Din. 100.— Ante Vataavuk, Zagreb;

Din. 60.— Emil Fegić, Zagreb;

Din. 48.— Zora Belopavlović, učenica, Beograd;

Din. 9.— Ljuba Matutinović, Zemun;

po Din. 8.— Ivan Kraljić, Cernik; Ivica Kestranek, Koprivnica; Roko Lazarić, Ohrid; Milka Kopač, Zagreb;

Din. 6.— Petar Randić, Lepetane.

Svima od sreća zahvaljujemo.

A kad svane . . .

Što si tako zaplakana

U toj krši — na timoru.

Dok si nekad rumenzoru

Otud pjesmom dozivala.

Tu je nekad duša Tvoja

Za slobodom uzdisala,

Tu je nekad pjesma moja

Tvojoj pjesmi pripjevala . . .

Čekali smo da osvane.

Da osvijetli sela bijela

I da plane zemlja cijela

U miruhu mažurane . . .

Čekali smo, Majko moja,

Čekali smo žarko sunce —

I držeću ruka Tvoja

Upirala na vrhunce . . .

I vidjesmo gdje otvara

Zora suncu, da ogrije;

I slušasmo kako bije

Naše sreće sred njedara.

Ogranulo eikom zore —

I dok treonom žarko sjaše.

Već je povrh Učke gore

Umiralo sunce naše . . .

A sad Tvoja lica venu,

A sad suze dah Ti duše

I kule se naše ruše

Na tu zemlju posvećenu.

MALI ISTRANIN ZA ODRASLE.

Kakva god si, zemljo, draga si mi

I.

Okolica Vodnjana. Svuda užareni bijeli kamen. Tek gdje gdje u kojoj kamenoj izdubini šaka crvene zemlje.

Od čega je crvena...?

II.

Istarski seljak. U njega su tvrdo žuljave ruke. Željeznom šipkom odvaljuje teški kamen. Rukom zgrće ispod njega šaku crvene zemlje. Debele kaplje znoja padaju po kamenu. Zasjeću na žarkome suncu. — Pucaju mu dlanovi. Krv mu iz njih teče... Krvavom rukom zgrće šaku zemlje ispod kamena...

Eto radi čega je crvena ta zemlja...

III.

Ostavi seljače. tu nezahvalnu zemlju. Uzmi sa sobom tu gvozdenu šipku i podi u — Ameriku. Zlato ćeš njome odvaljivati umjesto toga užarenoga kamenja. Šikarje je tamo biserjem nakićeno. Samo dohvatiš rukom i...

— Jesi li uopće čuo kad za Ameriku...?

— Jesam li čuo....?

IV.

Vraćao se s polja. Izmoren. Slomljen. Odvaljivao je kamenje cio dan. Zasadio maslinu u to kamenje. Kamenje će u se upijati žarke i zlatne sunčeve zrake. Maslina će ih svojim korijenjem usisati u se. Na granama će ljeti zasjati maleni plodovi. Mekani. Žuti. Zlatni... Ej, što će se divno sjajiti u žuljavim rukama seljaka...

Da, da, a kada budu najljepše sjajili, doći će tudinac, njegov krvopija. Progutati će njegovo zlato...

Ostavi tu rasplakanu, tužnu zemlju... Podi nekuda drugamo u svijet... Tamo je šikarje biserjem okićeno.

V.

Amerika...? Tudina...? Biserje?...

Jesi li vidio ona dva čempresa, stara, pred ulazom u moj dvor? Znadeš li ko je zasadio ona dva čemperesa...? — Moj djed!...

Biserje veliš.... Je si li vidio kapi znoja što su s moga čela padale po onom užarenom kamenju? Nijesu li lijepo zasjale na onome bijelome kamenju, poput bisera?...?

VI.

Žeglo je sunce. Po kamenju su padale kapi znoja. Bliještale su. Kamen ih je upijao u se. Iz raspucanih seljakovih ruku padale su kapi krvi. Kamen ih je upijao u se. Na njemu je rasla maslina. Usisavala je iz kamena znoj i krv i donosila plod. Maleni. Žuti....

VII.

Dolazio je seljak. Pred maslinom je skidao svoju istarsku kapicu. Sree mu titralo od radosti. Smiješilo se njegovo izbrazdano lice. Zagrlio bi glatku zelenu koru masline. Zaplakao kraj nje od radosti...: «Nas dvoje ipak neće nitko iščupati. — Kakvagod je ta zemlja — draga nam je. ipak...»

VIII.

Sa masline stare bere došljak zlatne plodove.. Mekane. Gujeći ih svojim masnim šakama. Čeri se pijano...

IX.

Kraj masline stare, seljak odvaljuje kamenje. Pjeva. Ne! To on ne pjeva. Plače. Plače pjevajući. To se lomi njegovo sree. Natapa svojom krvavom pjesmom onu šaku crvene zemlje što ju je krvavom rukom zgrnuo ispod odvaljenog kamenja... Ne napušta je...

X.

Znate li sada zašto je crvena ta zemlja?...

Jeste li osjetili zašto mi je draga ta crvena gruda?

Bednja.

Vladoje Rovinjski.

Mlada lita

Spominjaš se naših mladih lita,
unih dani ča smo skupa bili,
noći ča smo skupa provodili.
srićni bili posrid svoga svita.

Spominjaš se mladie od grabljaka.
morske drage, kud si ti hodila.
meke trave pune evića bila.
lipih toplih noći žetvenjaka.

Još se ziblje naše dobro more
milo, kako črno oko tvoje,
još se pozna u po strne gore

tvoje njive i stare ti dvore.
Još mi krv i mladost išeu svoje.
doj ču, čekaj, moj zeleni bore.

Mate Balota

Svega pomalo iz Vlašije

Piše: Zvane Vuk iz Radmani.

Dugo sam kolebao ne znajući bih li iznio i ovaj događaj iz svog djetinjstva provedenog u onoj našoj pustoj Vlašiji, ili bih ga prešutio. No čemu, da se pravim boljim nego što sam uistinu bio? Priznajem: moj grijeh, moj grijeh! i udaram se u prsa, ali tako je bilo na moju sramotu! U sedmoj sam godini života popio pola litre rakije, zadobivši tako prvu «balotu». Znam, da će društvo trezvenosti, kad to začuje, baciti na mene anatemu i isključiti me iz redova civilizovanih ljudi. Nu što mogu, kad je tako bilo, pa ma sad umro od sramote. Tješim se, uostalom, da ne ću biti sam među anatemiziranima, jer od Medulina na jugu, pa na istok do Raše, a odanle na zapad, u svoj Kanfanarštini, Žminjštini (Bezjaci su isključeni!), Rovinjštini, Poreštini i sve tamo do Kopra, nema jednoga Vlaha, koji bi bio apstinent.

Lako je ovdje govoriti o trezvenosti, gdje imade na svakom drugom koraku izvor žive vode. Turiš štap u zemlju, a ono ti štrene voda.

bistra i hladna ko led. Ali htio bih vidjeti ove trezvenjake, kako bi se držali, kad bi im najbliža lokva, (ne izvor!), bila od kuće udaljena dvadeset, trideset pa i šezdeset kilometara. Jer tako je u našoj Vlašiji, kada ljeti pritisne suša, pa u cisternama i barama ne ostane ni jedne kapi vode, pa narod nema čime ni palentu zakuhati. A dotle im u podrumima sto do dvjesto hektolitara najboljega vina, terana«, refoška«, muškata« i malvašije« i kako li se sve te dobrote ne zovu.

Rakija ubija, vino truže... A ipak naš ga Vlah pije cijeloga života i ne znam, kako bi bez njega.

Tako i mi. Ovaca nijesmo imali i prema tome bijahu rijetki petki kad je bilo mlijeka u kući. Kavu nijesmo poznavali. Rano ujutro popilo se čašicu rakije, griskajući uz nju komad kruha, oko devet sati nagruvali bi se palente s čvareima a onda na posao: tko za blagom, tko na oranje, u glavnom pak svi u vinograd, gdje je bilo po vazdan posla. O podne bi domaćica donijela objed u vinograd. Kupusa s mrsom, fažola s lazanjama, tijesta, hljeb kruha i neizbježiva barila vina. To uostalom ne bi trebalo ni naglašavati, jer je samo po sebi razumljivo, da se i palenta ujutro i manestra o podne zalijevala bukaletom rumenoga terana ili u najgorem slučaju prve zbevande, koja je svakako mnogo bolja nego li najbolji zagorski kiseliš.

Voda je nezdrava ljeti pogotovo, i tko samo može nastoji da je što manje pije.

Poslije podne, oko četiri sata, civilizovani ljudi piju bijelu kavu. Mi mali Vlasi dobili bi šalicu ernoga vina, nadrobili u vino pola hljeba kruha pa udri! To se zvalo supa«.

Iza toga otjerali bi volove na pašu. To je bilo veselje! Volovima bi sapeli noge od bekve spletenim »sponama« ili iz drva izdjelanim »pašturama«, ostavili ih nek pasu, a mi se razišli po šikarju i grmlju, da sabiremo »gavke« i »baraboške« (šiške i babure). Kad bi ih nakupili pune žepove i puna njedra stali bi se igrati na »babice«. Napravilo se nekoliko kupaca gavki i udri ciljati. Tko pogodi babicu i sruši je, njegove su gavke. A gavke su predstavljale izvjesnu vrijednost jer su se mogle unovčiti. Od vremena na vrijeme zabasao bi u naše selo neki trgovac, koji ih je kupovao na vreće. Kod toga bi, naravski, lavlji dio zarade pobrao trgovac, koji ih je prodavao u tvornice koža, dok smo mi izgubili dane i dane, podrapali nekoliko pari hlača, dok smo ih nakupili jedan »starić« za koji bi dobili u najboljem slučaju par »šoldi«.

Nijesmo li bili raspoloženi da sabiremo gavke, stali bi goniti »prasca«. Iskopali bi u zemlji oveću rupu, u koju je jedan od nas krupnom toljagom gurao okrugli kamen tzv. »prasca«, dok bi drugi isto takovim toljagama čuvali rupu, ne puštajući da »prasca« dodje ni blizu rupe, a kamo li da se u njoj smiri. Tu se lupalo, vriskalo, hihotalo i deralo, da je čitava šuma odzvanjala. Nerijetko je postradala i čija noga, jer toljaga nemajući očiju, znala bi mimoići »prasca« i maznuti koga po nogama, da bi se jaučujući strovalio na zemlju. Ponekad bi toljaga znala zahvatiti »prasca« na »litu« (u zraku) pa bi tresnula njime kome o glavu, da mu je namah izrasla kvrga ko rog.

Jednom takvom prilikom dobio sam i ja spomenutu već »balotuc«. Bio sam na paši s Ivom Došićem u Mašinariji. Nevaljalac odnio je krišom od kuće flašu rakije, da počasti mene svog prijatelja. Nagnuo sam iz flaše ko veliki.

»Ča samo toliko.« čudio se on, videći, da se zadovoljavam s par gutljaja. »Nisi muž!« naruga mi se.

A ja, da se pokažem mužem, nagnem još jedamput, pa drugi put i doskora je flaša bila prazna.

»Malo vrime biše potrajalo« kako bi rekao naš Kačić i ja se, »muž«, povalio na zemlju i zabijelio očima. Ive se na smrt prepao, stao dozivati ljude. Popova sluškinja Reska, — Bog joj dao zdravlje, gdje se god nalazila — pasla je u blizini krave. Dojurila je, pograbila me i odnijela kući. Ja u nesvjesti ukočenih zubi. Poslali po popa. Došao, otvorio mi žlicom na silu zube i nalió u grlo mlijeka. Moja je majka jadikovala, nu stari ju je župnik utješio:

»Mući, ženo, ne umire Vlah od rakije, nego od vode!«

I zaista nakon dvadeset i četiri sata nesvjestice dodjoh k sebi i zatražih: piti!

Licumjerac bi sve ovo prešutio, farizejski bi se prenavljao i pričao o nekakvom svom dobrom odgoju kako je on bio bistar dječak, bio čist i uredan i pozdravljao oko sebe sa: ljubim ruke!

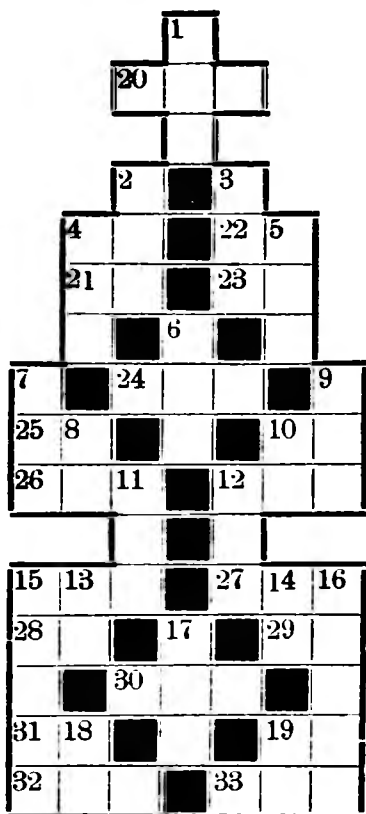
Zvane Vuk toga ne može. Nisam bio uredan. Na mojim je hlačama bila otraga prst debela kera blata, jer sam se najvolio sklizati nizbrdicom na mokroj zemlji. Volio sam skočiti u tuđi vinograd i obrati prvo groždje, stresti prve bademe i lješnjake. »Prasca« sam znao tjerati ko malo tko. Popeti se na najviše stablo. Izvrtao bih »barabošku« (baburu) turio u nju šuplju cijev od kozje krvi, natrpao je suhim lišćem i zapušio ko Turčin. A što da još pričam? Oprosti mi, Bože, bio sam Vlah!

Imademo još nekoliko potpunih godišta »Malog Istranina« II. god. Cijena je cijelom godištu neuvezanom 12.— Din, a tvrdo uvezanom, s naslovnom slikom, 25.— Din. Tko bi ga želio imati, neka ga čim prije naruči.

ISPUNJALKA

Sastavio: Franjo Mihelčić, Lokve.

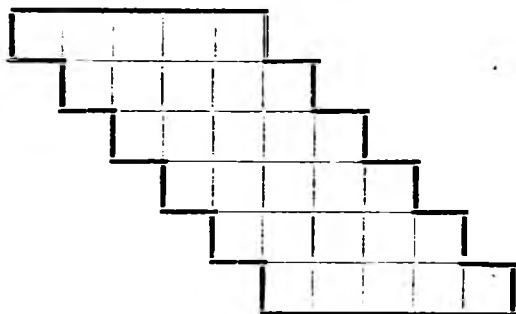

Okomito: 1 otok u Jadran. moru, 2 sjeverna životinja, 3 skup pčela, 4 riba, 5 srdžba, 6 kralj životinja, 7 talas, 8 veznik, 9 sjedište pape, 10 domaća životinja, 11 opasno mjesto na rijeci, 12 proizvoda vatra, 13 Sin bez jednog slova, 14 mir bez jednog slova, 15 islamsko sv. pismo, 16 stari grad kraj Boke Kotorske, 17 mjesto svetih, 18 lična zamjenica, 19 rijeka u gor. Italiji.

Vodoravno: 20 ćilim, 4 potrebna u kućanstvu, 21 ruska rijeka. (u Sibiru) 22 odziv, 23 zamjenica, 24 naziv vladara, 25 karta, 26 kao 6 vodoravno, 10 zamjenica (mn.), 12 kuća, 15 Perzijski vladar, 28 jedan samogl. i jedan sugl. 27 tišina, 29 ris, bez jednog slova, 30 na čelu banovine, 31 jahaći konj, 32 Egipatska rijeka, 19 veznik, 33 vrijednosni papir.

IPUNJALKA

Sastavio: Franjo Mihelčić, Lokve.

II

Od I—II ime djela pjesnika A. Šenoec.

Luka u Primorju

vrst posude

Drvo

Naša zemlja pod talijan. vlašću

Zanatlija

Dolina.

ODGONETKE ZAGONETKI IZ 7 BROJA

MAGIČNI LIK

pjeVica

TiVat

oVa

V

IVo

kaVez

SlaVeni

Šarada: ISTRANIN

I. Ispunjalka

Vodoravno: Sarajevo-Roda-Orka-UI-lava-otok-Rusi-mak.

Okomito: Sombor-orati-ura-od-lik-Eva-sok-vo-rak.

II. Ispunjalka: STANKO VRAZ.

Ispravno su odgonetnuli: Marinko Dražin, K. Kambelovac; Stanko Blašković, Blaškovići—Grižane; Nada Brdar i Verica Linić, Grobnik—Čavle; Budan Šikić, Sušak—Kostrena Sv. Lucija; Ivo Zic, Aleksandrovo; Dinko Radović, Tivat; Sofija Radmanović, Gospić; Vjera Diminić, Grobnik p. Čavle; Luka Grgurević, Zagreb; Vladislav Nikolić, Drniš; Ana Radjenović, Zagreb; Marica Kvasnička, Novoselec Križ; Tatjana Plečaš, Gospić; Vladimir Vukelić, Zagreb; Banka Kolačević, Gospić; Ljubica Štefan, Otočac; Antun Sobotinčić, Sušak; Katja Budak, Karlobag; Franjo Varmuž, Koprivn. Bregi; Dragan Ferjanić, Gjurgenovac; Antun Čivić, Babinagrada; Mirko Stanić, Našice; Anica Kapeš, Varaždin; Ivan Budiselić, Vrata—Delnice; Zlatko Žabarović, Otok; Slavko Arneri, Našice; Smiljana Kirac, Zagreb; Josip Abramović, Skrad; Milan Princ, Zamet; Dragica Vajs, Našice; Zdenka Gudac, Bakarac; Marin M. Jerkunica, K. Sućurac; Anka Kobasica, Bakar; Milenko Pezelj, Kostrena Sv. Barbara; Vladimir Petranović, Delnice; Hikmet Pipić, Bos. Brod; Radoslav Defar, Brod na Savi; Vlatko Pacelt, Fanika Cuculić, Mladenka Cuculić, Ivica Paravić, Zdenka Veić, Olga Mikuličić, Nada Rušnjak, Josip Kolega, Dragica Mladenić, Gabrijel Čandrić, Gjorgje Šepić svi iz Kukuljanova; Petar Dorić, Zagreb; Stanko Depolo, Sušak; Stanislav Stipčić, Sušak; Zeljko Lauš, Bjelovar; Leo Cahun, Zlatar Bistrica; Ivo Čič, K. Sućurac; Svoboda Slavo, Tivat.

Nagradu su dobili: Josip Abramović, Skrad. Hikmet Pipić, Bos. Brod i Marica Kvasnička, Novoselec Križ.

Primjećujemo jednu veoma ugodnu pojavu: pisma, koja nam stižavaju sve su urednije pisana. Nekoja upravo kaligrafskom vještinom. Pri odredjivanju nagrada mi i na to pazimo. Moramo napose pohvaliti svoje male prijatelje iz Kukuljanova. Njihova su pisma veoma uredna i bez jedne pogreške, a k tome svi od reda lijepo pišu.

TISKARA PERKO

vlasnici:

Aleksandar Perko i Miroslav Reputin
Zagreb, Gundulićeva ul. 26 - Tel. 5069.

Izrađujemo praktično sve štamparske poslove kao listovne i zaključne papire, posjetnice, reklamne karte, ručane, kvartice, letaka, plakate, brošure i t. d. — solidno i brzo.

Trudite se na svaku ruku.

Gostiona Marko Branica Nova Ves br. 2.

Sastajalište Istrana. Na glasu, jer pruža gostima sve ugodnosti: primorska jela, dalmatinska vina, dva igrališta za „boće“ i kuglanu. Posjeduje lijepu bašću. Preporuča se Istranima.

ODLIKOVANI KROJAČKI SALON ZA GOSPODU

A. Slavec

ZAGREB

MESNIČKA 1

TELEFON 7443

Veliko skladište najmodernijih prvorazrednih engleskih štofova

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 28. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 28. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 29a.